

## Crimineel gedrag jongeren meestal een tijdelijk probleem

# Jonge daders, jonge slachtoffers

*De daders van criminaliteit zijn relatief vaak jongens in de tienerleeftijd. Hun criminele gedrag is meestal slechts tijdelijk en incidenteel.*

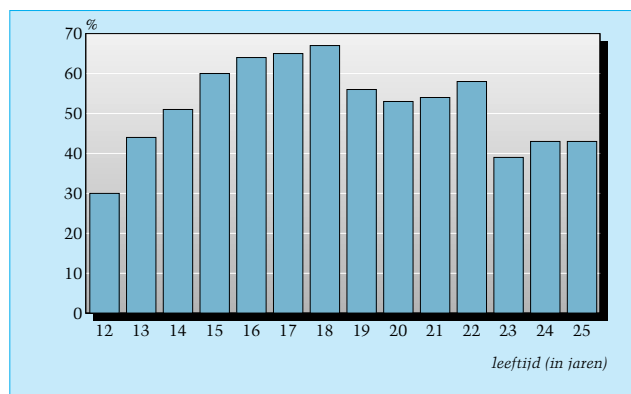
Tegenwoordig is er veel aandacht voor criminaliteit en veiligheid op straat. Het opstellen van camera's in uitgaansgebieden, het uitbreiden van de bevoegdheden van de politie ter preventie van geweld, het invoeren van de *pepperspray* en het straffen van ouders voor de overtredingen van hun minderjarige kinderen; het zijn zomaar wat onderwerpen die de revue passeren in de discussie in de politiek en de media over criminaliteit en veiligheid op straat. Zeker is dat de maatschappelijke bezorgdheid over criminaliteit onder de Nederlanders is toegenomen. In 1997 staan problemen rond criminaliteit, wet en orde bij de Nederlandse bevolking bovenaan de lijst van nationale problemen. Van de Nederlanders van 15 jaar en ouder noemde 43 procent deze problemen spontaan, tegen 25 procent in 1994. Hoewel de bezorgdheid toeneemt, kan uit de beschikbare gegevens niet zonder meer geconcludeerd worden dat de criminaliteit toeneemt of gewelddadiger wordt.

### Kleine jeugdcriminaliteit

CBS-onderzoekers hebben jongeren van 12 tot 30 jaar een lijst voorgelegd met zestien strafbare feiten. Naar eigen zeggen heeft bijna de helft van de jongeren ten minste één van die delicten minstens eenmaal gepleegd in het jaar voorafgaand aan het onderzoek. Bovenaan staan zwartrijden, vernieling, wapenbezit, deelname aan vechtpartijen, heling, winkeldiefstal en het verwisselen van prijzen in winkels. Voor alle delicten geldt dat de 15- tot 17-jarigen het meest actief zijn.

Jongens zijn met 57 procent oververtegenwoordigd, van de meisjes heeft 39 procent ten minste één keer een delict gepleegd.

### Zelfrapportage veel voorkomende criminaliteit naar leeftijd, 1997



Alleenstaande jongeren (56 procent) en kinderen uit onvolledige gezinnen (70 procent) scoren hoog in vergelijking met jongeren in andere huishoudensamenstellingen. De laatste groep scoort relatief hoog bij delicten waar geweld en vernieling deel van uitmaken. Jongeren die samenleven met een partner of zelf kinderen hebben, maken zich het minst schuldig aan criminaliteit.

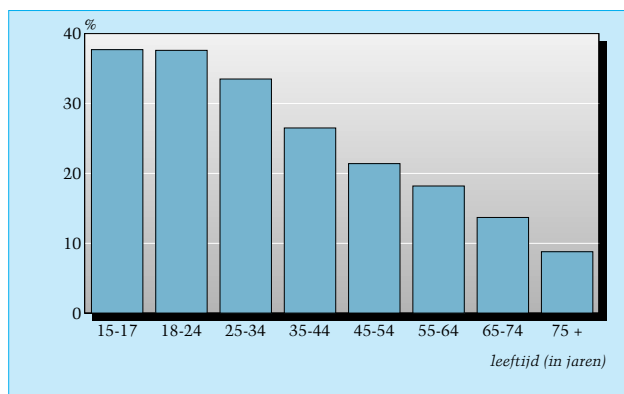
### Informatiebronnen over criminaliteit

**Politie- en justitiecijfers:** deze cijfers beperken zich tot wat aangegeven en geregistreerd is bij de politie. Op basis van deze cijfers wordt de omvang van de criminaliteit dus sterk onderschat.

**Zelfrapportage-onderzoek:** een steekproef van – meestal jeugdige – personen wordt bevestigd over eventueel daderschap. Geheugeneffecten en de neiging om sociaal wenselijke antwoorden te geven spelen een rol. Dit laatste kan betekenen dat crimineel gedrag wordt verzwegen, maar kan ook leiden tot overrapportage van crimineel gedrag.

**Slachtofferenquêtes:** een steekproef uit de bevolking wordt gevraagd of zij slachtoffer is geweest van één of meer vormen van kleine criminaliteit. Zo ontstaat ook een beeld van de criminaliteit die niet bij de politie bekend is. Een nadeel is dat de enquête geen informatie oplevert over delicten zonder slachtoffer (rijden onder invloed) of bij bedrijven (winkeldiefstal).

### Slachtofferschap van veel voorkomende criminaliteit naar leeftijd, 1997





*De helft van de jongeren heeft naar eigen zeggen ooit een crimineel feit gepleegd.  
Jongeren die drugs of alcohol gebruiken vertonen vaker crimineel gedrag.*

Naarmate de stedelijkheid toeneemt, neemt niet alleen het daderschap toe, maar verandert dat ook van karakter. Zwartrijden, heling, het verwisselen van prijsjes en wapenbezit komen het meest voor in zeer sterk stedelijke gebieden. Vernieling en het rijden onder invloed scoren juist het hoogst in landelijke gebieden. Alcohol- en drugsgebruik hangen nauw samen met criminaliteit. Ongeveer acht van de tien drugsgebruikers en zeven van de tien stevige drinkers – personen die minimaal eens per week zes of meer glazen alcohol per dag drinken – hebben de twaalf maanden voorafgaande aan het onderzoek wel eens een delict gepleegd.

### Jeugdige verdachten

Volgens politiecijfers steeg het aantal verdachten van 12 tot 17 jaar in 1996 ten opzichte van het voorgaande jaar met een kwart, in 1997 nam het weer af. De sterke stijging in 1996 is waarschijnlijk mede het gevolg van de sterk verhoogde aandacht van de politie voor jongeren. Bij de personen van 18 jaar en ouder was in 1996 juist sprake van een lichte daling van het aantal verdachten, en in 1997 van een stijging.

Als we deze cijfers relateren aan de omvang van de bevolkingsgroepen, zien we dat criminaliteit vooral mannenwerk is en dan met name van jongens van 12 tot 17 jaar. In 1997 werd 7,3 procent van deze groep gehoord als verdachte van een misdrijf. Bij de meisjes in deze leeftijdsgroep was dat 1,2 procent. Bij de volwassen mannen en vrouwen bedragen deze percentages respectievelijk 3,4 procent en 0,5 procent. De criminaliteit onder meisjes steeg overigens sneller dan onder jongens. Het aandeel van de meisjes in de door de politie van misdrijven verdachte jongeren nam van 1990 tot 1997 toe van 11 tot 14 procent.

Meer dan de helft van de delicten bij jeugdige verdachten betreft vermogensdelicten, waarvan de belangrijkste diefstal is. Het aantal vermogensdelicten is na een piek in 1996, in 1997 weer terug op het niveau van 1990. Bij de vernieling- en openbare-

orde-delicten bedraagt de stijging sinds 1990 33 procent en bij de geweldsmisdrijven 137 procent.

In 1997 werden 797 van de 100 duizend meisjes door de politie gehoord voor diefstal. Bij de jongens is dat 4,5 keer zo veel. Zowel bij de jongens als bij de meisjes is sinds 1990 het aantal voor geweldsmisdrijven gehoorde verdachten per 100 duizend meer dan verdubbeld.

### Naar de gevangenis

Jongeren onder de 18 die voor het eerst zijn aangehouden vanwege vandalisme en andere vormen van kleine criminaliteit, krijgen via de Haltbureaus een alternatieve straf. Verdachten van ernstige misdrijven en recidiverende daders worden vervolgd en voorgeleid bij de Officier van Justitie.

In 1997 zitten bijna 3800 jongeren (leeftijd tot 25 jaar) in justitiële inrichtingen, evenveel als in 1996. Het aantal opgelegde straffen en de gemiddelde verblijfsduur in justitiële jeugdinrichtingen zijn sterk gestegen door de invoering van het herziene Jeugdstrafrecht per 1 september 1995. Negen van de tien jeugdige gevangenen zijn jongens. Al jaren is ongeveer de helft van de criminele jeugd in de gevangenis buiten Nederland geboren: vijftien procent komt uit Marokko en eveneens vijftien procent uit Suriname of de Antillen. Daarmee is de allochtone jeugd in de gevangenissen sterk oververtegenwoordigd.

### Jeugd ook vaak slachtoffer

Behalve dader zijn jongeren ook slachtoffer. De kans om slachtoffer te worden van een misdrijf is groter naarmate men jonger is: 38 procent van de 15- tot 17-jarigen is in 1997 slachtoffer geweest van een misdrijf. Diefstal is het meest voorkomende delict, gevolgd door geweldsdelicten. ◀

*Anne Katrien Amse en Hans Gras*